

Tézy na štátnicové predmety

LS 2018/2019

A: Praveké dejiny Európy

- 1. Aktuálne problémy staršieho praveku. Paleolit a mezolit v Európe.** Charakteristika obdobia, podnebie a prírodné prostredie. Chronológia. Kultúry. Umenie. Táboriská a pohreby.
- 2. Predný Východ a neolitizácia Balkánu.** Charakteristika obdobia predkeramického a keramického neolitu. Proces neolitizácie. Modely šírenia neolitickej populácie. Kultúry maľovaného okruhu. Sídlišká, pohrebiská, umenie, materiálna kultúra.
- 3. Prímorské oblasti (stredomorský neolit) a západná Európa v období neolitu.** Charakteristika šírenia neolitu (kultúry). Plavby v neolite. Chronológia, sídliská, pohrebiská, umenie, materiálna kultúra.
- 4. Neolit v strednej Európe.** Charakteristika obdobia. Kultúrny okruh Starčevo-Körös-Criș, Kultúra Vinča, LnK/VLnK, LgK, potiská. Sídlišká, pohrebiská, umenie, materiálna kultúra.
- 5. Eneolit v strednej Európe.** Charakteristika obdobia. Polgársky kultúrny okruh. Badenská kultúra. Mladoeneolitický kultúrny komplex. Sídlišká, pohrebiská, umenie, materiálna kultúra.
- 6. Doba bronzová.** Charakteristika obdobia. Význam civilizačných zásahov a interkultúrnych vzťahov v jednotlivých kultúrach staršej a strednej doby bronzovej, sídliská a pohrebiská. Spoločenské a hospodárske zmeny.
- 7. Kultúry popolnicových polí.** Definícia, priestorové rozšírenie, lokálne rozdiely, kultúrne vzťahy a chronologické väzby, hospodárske a spoločenské podmienky.
- 8. Kríza doby bronzovej a halštatská kultúra.** Nástup kultúr doby železnej v juhovýchodnej Európe. Proces genézy halštatskej kultúry. Chronológia. Kultúrne vzťahy. Cudzie vplyvy. Hospodársky a spoločenský vývoj.
- 9. Stredná a juhovýchodná Európa v období veľkého sťahovania národov.** Zánik mykénskej kultúry, Trója, civilizačná úroveň, materiálna kultúra. Formovanie sa etnických celkov (Gréci, Ilýri a Tráci/Géti).
- 10. Formovanie sa etnických celkov vo východnej Európe** (Kimeri, Skýti a neskýtske spoločenstvá východnej Európy). Nomádske kultúry. Kontakty. Vplyv na vývoj v karpatskej oblasti a v strednej Európe.

B: Európa po zmene letopočtu

- 1. Problematika pôvodu Keltov** na základe historických, lingvistických a archeologických prameňov. Problém pôvodu Keltov – konfrontácia historických, lingvistických a archeologických prameňov. Keltské jazyky. Rozsah keltského osídlenia v minulosti a v súčasnosti.
- 2. Zrod keltskej civilizácie.** Ekonomický a politický vývoj v severnom Stredomorí a jeho vplyv na kniežacie prostredie mladšej a neskorej doby halštatskej. Grécke a etruské vplyvy a ich odraz v materiálnom a duchovnom svete keltskej aristokracie. Zrod laténskeho štýlu. Významné objavy z včasnej doby laténskej v západnej a strednej Európe.
- 3. Sídelné formy a štruktúry v neskorej dobe halštatskej a vo včasnej dobe laténskej.** Kniežacie sídla. Panské sídla. Panské dvorce. Rovinné sídliská. Iné formy sídelnej štruktúry. Charakteristika jednotlivých sídelných foriem, priestorové a kultúrne vzťahy, hospodársky a kultúrny význam.
- 4. Sídelné formy a štruktúry v mladšej a neskorej dobe laténskej.** Oppida. Centrálné výšinné sídliská. Fortifikačné systémy. Osady. Dvorce. Organizácia a štruktúra vnútorného priestoru. Charakteristika jednotlivých sídelných foriem, priestorové a kultúrne vzťahy, hospodársky a kultúrny význam.
- 5. Pohrebný rítus v dobe laténskej.** Od kniežacích mohýl ku žiarovým jamkovým hrobom. Keltská spoločnosť – jej štruktúra, vonkajšie znaky a sociálne vzťahy na základe archeologických a historických prameňov.
- 6. Germania Magna.** Definícia pojmu. Geografické vymedzenie. Základná charakteristika germánskeho osídlenia a regionálne rozdiely. Rímska snaha o ovládnutie tohto územia.
- 7. Formy osídlenia a architektúra Rimanov a barbarov v dobe rímskeho cisárstva v Európe.** Rímska architektúra a formy osídlenia. Formy osídlenia a architektúra Germánov. Architektúra Keltov v Galii a na Britských ostrovoch.
- 8. Špecifiká pohrebného rítu pôvodného a rímskeho obyvateľstva v rímskych provinciách v Európe.**
- 9. Itália a západoeurópske provincie ako hospodárske a kultúrne centrum Rímskej ríše.** Geografické vymedzenie územia (Itália, Raetia, rímska Germánia, Galia, Británia). Pôvodné obyvateľstvo a romanizácia územia západoeurópskych provincií. Civilné mestá. Produkcia rímskych výrobkov a produkčné centrá.
- 10. Limes Romanus.** Geografická charakteristika. Vývoj rímskeho limitu v jednotlivých častiach Rímskej ríše.
- 11. Panónia.** Geografické vymedzenie. História provincie. Správa provincie a civilné centrá. Produkčné centrá. Panónsky limes.
- 12. Európa v období sťahovania národov.** Spúšťače migrácie. Etnické posuny barbarských kmeňov. Rímska ríša a jej politika v období sťahovania národov. Výsledná zmena tváre Európy.
- 13. Národy, etniká, konglomeráty ...** etnický obraz Európy vo včasnom stredoveku vo svetle (nielen) archeologických prameňov.

14. Etnogenéza Slovanov. Vývoj názorov na problematiku. Prevládajúce teórie o etnogenéze Slovanov, archeologické pramene v komparácii s výsledkami ostatných vedných odborov. Formovanie sa prvých kultúr.

15. Expanzia Slovanov a Slovania v nových sídlach. Kultúrny prejav Slovanov v nových sídlach. Slovania v strednom Podunajsku.

16. Kristianizácia stredodunajského priestoru vo svetle historických udalostí. Ranné kresťanstvo v rímskej Panónii a jeho prenikanie severne od stredodunajského limitu, írskoškótske a anglosaské misie vo východoalpском priestore. Pokresťančovanie stredného Podunajska v 9. storočí, misijné pôsobenie na túto oblasť.

17. Pohansko-kresťanský synkretizmus v strednej Európe v období včasného a na začiatku vrcholného stredoveku.

18. Odraz kristianizácie v archeologických prameňoch- sakrálne stavby na území dnešnej Moravy, Čiech a Slovenska vo včasnom stredoveku. Hmotné pramene kresťanského charakteru a výzdobné motívy na týchto predmetoch.

19. Materiálna kultúra Veľkej Moravy. Vývoj, vplyvy, doklady materiálnej kultúry veľkomoravského obdobia. Západné, inzulárne a byzantské vplyvy v kultúre 9. storočia.

20. Od hradísk k hradom. Opevnené sídla stredoveku (historické a archeologické pramene).

21. Nájazdníci z východu a ich pôsobenie v strednom Podunajsku v stredoveku.

22. Pochovávanie v stredoveku. Pohrebný rítus v stredoveku v stredoeurópskom priestore. Spôsoby pochovávaní, materiálna kultúra pohrebísk. Miesta mŕtvych - pohrebiská a cintoríny stredoveku.

23. Každodennosť každého - stredoveký človek v archeologických prameňoch. Sedliak, mních, rytier, mešťan, panovník ... v strednej Európe v stredoveku z pohľadu archeológie.

24. Stredoveká dedina vo svetle (nielen) archeologických prameňov.

C: Teoretická archeológia

- 1. Teória a metóda archeológie.** Archeologická metóda a vplyv archeologickej transformácie na jej utváranie. Bádateľské pole archeológie. Paradigmy v archeologickom bádanií.
- 2. Metodika archeologického terénneho výskumu.** Špecifiká terénneho výskumu rozdielnych druhov lokalít. Terénna antropológia.
- 3. Legislatívne podmienky pre ochranu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území** (vrátane archeologického dedičstva) na Slovensku. Pamiatkový fond a orgány štátnej správy na jeho ochranu. Organizácia a pôsobnosť orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy na úseku ochrany pamiatkového fondu.
- 4. Špecializovaná výroba v pravekej archeológii.** Špecializácia výrobných aktivít. Výroba a spoločnosť. Vzťah sídelného a výrobného areálu.
- 5. Areály pravekých komunit.** Teória sídelných areálov a industriálnych zón. Model sídelného a komunitného areálu. Dynamika, prírodné prostredie, praktický, spoločenský a symbolický rozmer sídelných areálov.
- 6. Mobilita a stabilita pravekého osídlenia.** Archeologická reflexia mobility. Makromobilita a mikromobilita a ich príčiny. Akulturácia, asimilácia, difúzia, integrácia a migrácia.
- 7. Kvantifikačné metódy v archeobotanike a v archeozológii.** Výber dát na (štatistické) spracovanie. Princípy, pozitíva a negatíva jednotlivých metód (prezencia/absencia, percentuálne zastúpenie, frekvencia výskytu, NISP, MNI, MNE, DZF...).
- 8. Potenciály a omyly využitia etnografických analógií v archeológii.** Na príklade konštruktívnej kritiky teórie žiarového hospodárstva v čase kultúry s lineárnou keramikou, poukáž na chyby a uveď správny postup aplikovania etnografickej analógie a archeologickej argumentácie.
- 9. Archeologické teórie o zmenách v poľnohospodárstve** - organizácia a fungovanie ekonomiky. Teórie R. Malthusa a E. Boserupovej ako záchytné body pre riešenie komplexných otázok zmien v pravekom a stredovekom poľnohospodárstve. Producenti a konzumenti poľnohospodárskych produktov.
- 10. Vývoj archeologického myslenia a argumentácie.** Od Epirizmu k Postprocesualizmu. Empirizmus a pozitivizmus, Grand theory, Systémové teórie, MRT, Postprocesualizmus... V akom slede nasledovali, aké prúdy a predstavitelia filozofie a sociológie ich ovplyvnili a aký to malo dopad na vývoj archeologického bádania.